

Куц Е. О.

Національний університет «Запорізька політехніка»

Шовкопляс Ю. О.

Запорізький національний університет

СОЦІОКУЛЬТУРНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ТА ТЕМАТИЧНІ ГРУПИ АНГЛІЙСЬКОМОВНИХ ПРІЗВИСЬК ПРЕЗИДЕНТІВ США

Статтю присвячено дослідженню соціокультурних аспектів формування англійськомовних прізвиськ американських президентів. У статті також визначаються та аналізуються тематичні групи цих одиниць. У зв'язку з цим у статті уточнюється поняття прізвисько, надається визначення поняттю «політичне прізвисько», аналізуються функції прізвиськ в політичному спілкуванні, встановлюються соціокультурні фактори появи та поширення англійськомовних прізвиськ президентів США, з'ясовуються конотативне значення вказаних одиниць різних тематичних груп.

Прізвисько є неофіційним засобом номінації, за допомогою якої надаються характеристики людини. Політичне прізвисько є додатковим ім'ям політика, що характеризує його та надається йому іншими. Прізвиська з'являються в політичному спілкуванні не тільки як засоби референції політичних діячів, але як засоби виявлення ціннісних уявлень, формування стереотипів про них, розмежування своїх і чужих.

Увага до президентів або кандидатів на їх пост як ключових фігур життя та діяльності країни, демократичний характер її державного устрою, історія її розвитку, політичні та соціокультурні відносини, що існують у ній, зумовили появу та поширення великої кількості прізвиськ американських президентів, що виявляють ціннісні та стереотипні уявлення про них, які поділяються більшістю представників американської нації.

Аналіз англійськомовних прізвиськ президентів дозволяє визначити їх тематичні групи, одиниці яких є позитивно- та негативно-оцінними за значенням. Позитивно-оцінними є прізвиська тематичних груп на позначення президентів США як таких, що зробили себе самі; батьків-засновників країни; її героїв; мудрих осіб; президентів, що слугують своєму народові; гарних ораторів. Негативно-оцінними є прізвиська президентів тематичних груп особи, що отримали пост президента не за загальними правилами; президентів, формування яких відбувалось під впливом інших президентів; мовчазних президентів; президентів, нездатних виконати свої обов'язки. Переважна більшість прізвиськ американських президентів є позитивно-оцінними.

Ключові слова: англійська мова, конотативне значення, прізвисько, соціокультурний аспект, тематична група.

Постановка проблеми. Антропонімікон будь-якої мови або її варіанта являє собою невичерпний матеріал для аналізу, оскільки в ньому відбиваються соціо- та національно-культурно зумовлені уявлення про людину як представника певної нації, етносу, верстви населення, носія певного соціального статусу тощо. Подібні уявлення відбиваються, в першу чергу, в прізвиськах, нескінченна кількість яких у різних мовах зумовлює необхідність їх безперервного вивчення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Невпинний інтерес науковців до прізвиськ різних мов [1; 3–6] не стає перешкодою для вивчення,

так званих, політичних прізвиськ, семантичні та конотативні характеристики яких виявляють особливості сприйняття політичних діячів їх співвітчизниками. Ще й донині при цьому невивченими є англійськомовні прізвиська американських президентів, що віддзеркалюють ті уявлення, які існують або існували про них у представників американської нації.

Постановка завдання. Метою даної статті є аналіз соціокультурних факторів формування англійськомовних прізвиськ президентів США, що зокрема дозволяє встановити основні тематичні групи прізвиськ політичного антропонімікону країни.

Завдання статті полягають в уточненні поняття «прізвисько», наданні визначення поняттю «політичне прізвисько», аналізі функцій прізвиस्क в політичному спілкуванні, встановленні соціокультурних факторів появи та тематичних груп англійськомовних прізвиस्क американських президентів, з'ясуванні основних конотативних характеристик цих одиниць.

Виклад основного матеріалу. Під прізвишком, слідом за Ю. В. Святюк та А. Е. Левицьким, розуміємо «додаткове ім'я, що часто використовується в якості заміни основному та є таким, що впізнається представниками лінгвоспільноти, в якій воно з'являється для надання додаткових характеристик певній особі» [7, с. 28]. Прізвиська урізноманітнюють мовлення та слугують засобами надання характеристик людей, яким надаються. Прізвиська можуть з'являтися не тільки в повсякденному мовленні, але й у інших комунікативних сферах.

Однією із таких сфер є політична. У вказаній сфері, відповідно, з'являються політичні прізвиська, що слугують засобами номінації політичних діячів, наданих їм іншими. Політичні прізвиська надаються не тільки політиками, але й представниками широкого загалу, пересічними громадянами, виборцями тощо. Зазначене підтверджує тезу про те, що політичне спілкування являє собою «не тільки спілкування політиків, але й спілкування про політиків, їх дії, поведінку і т.і.» [2, с. 78].

Вживання прізвиस्क у політичному дискурсі дозволяє ідентифікувати політиків, «відмежувати» своїх від чужих. Прізвиська також сприяють створенню ціннісних уявлень, стереотипів про політичних діячів. Як правило, прізвиська надаються тим політикам, до яких прикута найбільша увага.

Американський лінгвосоціум характеризується високим ступенем використання та поширення політичних прізвиस्क президентів, що надавався їм протягом століть. Президент США є ключовою фігурою у політичному житті країни, діяльність якого визначає її функціонування у цілому. Не тільки увага широкого загалу до президента або кандидата на пост президента, його першочергова роль у суспільстві може сприяти появі та поширенню його прізвиська або прізвиस्क, але й демократичний характер устрою країни, сама історія її розвитку, політичні та соціокультурні відносини, що існують у ній.

Аналіз прізвиस्क американських президентів надає можливість угрупувати їх за певною тематичною ознакою. Зокрема група прізвиस्क

президентів «людина, яка зробила себе сама» («*self-made man*») складається із одиниць, що вказують на професійну діяльність президентів до обрання на пост. Хоча подібні прізвиська не мають яскраво вираженої експліцитної оцінки, вони апелюють до певної діяльності, якою займався той чи інший президент, зокрема:

the Surveyor President, the Farmer President (George Washington);

the Farmer President, Log Cabin Candidate / President (William Harrison);

the Wool-carder President (Millard Fillmore);

the Rail Splitter, the Flatboatman (Abraham Lincoln);

the Canal Boy, Boatman Jim, Plow Boy of Ohio, Last of the Log Cabin Presidents, the Teacher President (Jamed Garfield);

the Peanut President (Jimmy Carter).

Прізвиська деяких американських президентів віддзеркалюють ідею випадковості або незапланованого отримання ними поста президента. Подібні прізвиська можна узагальнити як такі, що належать до тематичної групи «*ті, що отримали пост президента не за загальними правилами*». Подібні прізвиська, як правило, мають презирливі та негативні конотації, зокрема:

the Accidental President, His Accidency (John Tyler);

Old Eight to Seven, the Dark Horse, the Fraud President, the President de Facto, His Fraudulence, Great Unknown (Rutherford Hayes).

Джон Тайлер, десятий президент США, став першим у країні, хто отримав президентську посаду після смерті президента Вільяма Гаррісона у 1841 році без процедури виборів [8, с. 445]. Резерфорд Гейз, дванадцятий президент країни, відставав від свого супротивника С. Тілдена на виборах за кількістю голосів. Гейс набрав 184 голоси, в той час як Гейз отримав лише 163. Три з штатів, в яких відбувалося голосування були в той час під військовою окупацією, вибори в них відбувались не за правилами, що призвело до необхідності створення Електоральної комісії, яка й обрала майбутнього президента [9, с. 134].

Деякі президенти США змогли просунути в політичній кар'єрі та отримати найвищу посаду завдяки підтримці інших президентів. Подібні прізвиська можна узагальнено назвати «*президент, що сформувався під впливом інших*» («*president formed under the influence of others*»). Їх прізвиська віддзеркалюють той факт, що вони є протеже, послідовниками або ж родичами інших президентів, наприклад:

Young Hickory (James Polk);

Young Hickory of the Granite Hills (Franklin Pierce);

Young Tippecanoe (Benjamin Harrison).

Джеймс Полк, одинадцятий президент країни, був протеже Ендрю Джексона, її сьомого президента, прізвиськом якого був *Old Hickory*. Франклін Пірс, чотирнадцятий президент США, отримав звання полковника від Джеймса Полка у лютому 1847 року, який, в свою чергу, всіляко підтримував його у просуванні на пост президента. Франклін Пірс є також далеким родичем по лінії матері Джорджа Буша-молодшого, що був сорок третім президентом країни. Бенджамін Гаррісон, двадцять третій президент, був онуком Вільяма Гаррісона, дев'ятого президента країни, прізвиськом якого було *Тіппеканое*.

У прізвиськах президентів також відбивається ідея про те, названі ними президенти не були такими гарними, як їх попередники, наприклад:

James the Lesser, James the Second (James Monroe);

Son of his Grandfather, Grandfather's Hat (Benjamin Harrison).

Джеймса Монро, п'ятого президента країни, порівнювали з його попередником Джеймсом Медісоном [8, с. 311]. Бенджаміна Гаррісона, двадцять третього президента США, порівняли з його дідом Вільямом Гаррісом, дев'ятим президентом країни. Бенджамін Гаррісон зображався на карикатурі в капелюсі його діда, яка була йому великою [8, с. 414].

В багатьох прізвиськах президентів відбивається концепт «*батько-засновник*» («*founding father*»). Зауважимо, що батьками-засновниками вважається група американських державних діячів, які відігравали основну роль у формуванні державності країни [9, с. 456]. Саме тому прізвиська цієї групи слугують засобами йменування подібних діячів. Вони мали виключно позитивну конотацію:

Father of Our Country (George Washington);

Colossus of American Independence, Father of American Independence, Apostle of Independence, Architect of the Revolution (John Adams);

Philosopher of Democracy, Apostle of Democracy, Father of the Declaration of Independence, Pen of the Revolution, Scribe of Revolution (Thomas Jefferson);

Father of the Constitution (James Madison).

Через боротьбу країни за незалежність від короля Англії в американській свідомості було укорінено стереотип негативного ставлення до виявів аристократизму. Саме тому прізвиська дея-

ких із американських президентів, які через різні причини сприймалися співвітчизниками негативно, містили лексичну одиницю *king* або королівський титул, зокрема:

John the Second, King John the Second (John Quincy Adams);

King Andrew the First (Andrew Jackson).

Джонс Квінсі Адамс Монро американці порівнювали з королем Великобританії Георгом II (1727–1760 pp.) за схожістю їх нравів [8, с. 419]. Сьомий президент США Ендрю Джексона (1829–1837 pp.) отримав визначене прізвисько від своїх ворогів, які намагалися тим самим звинуватити його у введенні самодержавної політики [8, с. 554].

Велика кількість прізвиськ, навпаки, віддзеркалюють уявлення про президентів США як про героїв. Вони стали відомими завдяки тим заслугам, які гарантували свободу країни. Саме це дозволяє включити їх у групу прізвиськ, що тематично можна позначити як «*герой*» («*hero*»), наприклад:

The Deliverer of America, the Savior of his Country, Sword of the Revolution, the Hero of American Independence, the American Fabius, Cincinnatus of the West, Cincinnatus of the Americans (George Washington);

Tippecanoe, Old Tippecanoe, Hero of Tippecanoe (William Harrison);

Hero of Buena Vista, Old Buena Vista (Zachary Taylor);

the Hero of Appomattox, the Hero of Fort Donaldson (Ulysses Grant);

the Hero of San Juan Hill (Theodore Roosevelt).

Першому президенту країни Джорджу Вашингтону було надано багато прізвиська за його посаду головнокомандуючого Континентальної армії під час Війни за незалежність (1775–1783 pp.). Вільяма Гарріса було названо зазначеними прізвиськами за успішне командування територіальними збройними силами під час бою у Типпекано з індіанцями племені Шоні [8, с. 567]. Дванадцятий президент країни Закарі Тейлор став відомим завдяки перемозі у битві коло Буєни-Вісти двадцять третього лютого 1847 року в Американсько-Мексиканській війні 1846–1847 pp. [8, с. 511] Улісс Грант очолював Об'єднану армію під час Громадянської війни 1861–1865 pp. У лютому 1862 році Грант взяв штурмом Форт Дональдсона, за що йому і надали відповідне прізвисько [8, с. 556]. Теодор Рузвельт отримав своє прізвисько за перемогу у Сан Гуан Хіл в 1898 році під час Американсько-Іспанської війни 1898 року [8, с. 602].

Іншою характеристикою, що знайшла відбиття в семантиці прізвиськ президентів, є *мудрість* (*wisdom*). Ці одиниці, як і власне й одиниці попередньої тематичної групи, є позитивно-оцінними, зокрема:

the Ancient, the Tycoon (Abraham Lincoln);
the Oldest and the Wisest, O&W (Ronald Reagan).

Позитивна оцінка мудрості президентів країни відбивається й у прізвиськах, що містить *the sage of place of residence*:

the Sage of Mount Vernon (George Washington);
the Sage of Monticello (Thomas Jefferson);
the Sage of Montpelier (James Madison);
the Sage of Hermitage (Andrew Jackson);
the Sage of Kinderhook (Martin Van Buren);
the Sage of Wheatland (James Buchanan);
the Sage of Springfield (Abraham Lincoln);
the Sage of Princeton (Grover Cleveland).

Топонімічні назви, використані в прізвиськах, позначають місце народження або перебування президентів, яке тим чи іншим чином стало знаковим та уявило їх.

Деякі прізвиська президентів визначеної групи містять метафоричну лексему *fox*, що не отримала негативного значення у їх складі. Навпаки, подібні одиниці виявляють сприйняття представників американської нації своїх президентів як розумних і проникливих діячів, здатних приймати розумні та проникливі політичні та військові рішення [3, с. 46], зокрема:

the Old Fox (George Washington);
Fox, Kinderhook Fox (Martin van Buren).

За свої політичні рішення Мартін ван Бюрен, восьмий президент США, окрім зазначених, отримав прізвиська *Little Magician, Little Wizard, Wizard of Kinderhook, Wizard of Albany Regency*.

Деякі із президентів запам'ятались своїм співвітчизникам своєю безкорисливою діяльністю на користь простих людей, що знайшло відображення в низці їх прізвиськ, які узагальнено можна позначити як «людина, яка слугує народу» («*a man who serves the people*»), зокрема:

Man of the People, Friend of the People (Thomas Jefferson);

the People's President (Andrew Jackson);
Father Abraham, the Man of the People, the Emancipation President, the Great Emancipation (Abraham Lincoln);

the People's president (Andrew Jackson);
the Typical American (Theodore Roosevelt);
the Man of the Great Heart, the Friend of Helpless Children, World Humanitarian (Herbert Hoover).

Зауважимо, що така характеристика президентів як увага до простих людей віддзеркалюється

в прізвиськах президентів США до початку XX століття.

Прізвиська президентів об'єднуються і за характеристикою *гарний оратор* (*good speaker*):

Colossus of Debate (John Adams);
Old Man Eloquent (John Quincy Adams);
Coiner of Weasel Words, Phrase Maker (Woodrow

Wilson);
Prince of Persuasion, Great Communicator (Ronald Reagan);

the Napoleon of Stump (James Polk).

Останнє із зазначених прізвиськ свідчить про те, що Джеймс Полк порівнюється з Наполеоном, який був агресивним опонентом у дебатах [9, с. 384].

На противагу вищезазначеним, деяких політиків США характеризували як «мовчазних і замкнених» [8, с. 222], що знайшло своє віддзеркалення у їх прізвиськах, зокрема:

General Mum of the West (William Harrison);
the Silent Man, American Sphinx (Ulysses Grant);
the Sphinx (Franklin Roosevelt);
Silent Cal, Cautious Cal (John Calvin Coolidge).

Дев'ятому президентові США Вільяму Гаррісону було надано визначене прізвисько через те, що він не висловлював свою позицію чітко в передвиборчій кампанії [8, с. 408]. Улісса Гранта вважали потайливим через те, що він не розповідав про свої плани не тільки в політичному, але й в особистому житті [8, с. 435]. Вищезазначене прізвисько з'явилося у Франкліна Рузельта через те, що він відмовлявся говорити про те, чи збирається він переобиратися на третій термін президентом [8, с. 611]. Джон Кельвін Кулідж, у свою чергу, вважав, що все, що не буде оголошено ним, менше зашкодить йому [9, с. 304].

Відображення такої негативної характеристики, як *нездібність виконати свої обіцянки* також знаходить своє відображення у низці прізвиськ американських президентів, зокрема:

the Claimant, the Pretender, the Stuffed Prophet (Steven Cleveland);

«*No New Taxes*» *Bush, The Great Pretender, the Pretendant, Commander-in-Thief* (George W. Bush junior).

Зазначимо, що С. Клівленда, який обіймав посаду президент США в період з четвертого березня 1893 року по 4 березня 1897 року, звинувачували його виборці за нещирість [8, с. 492]. Джорджа Буша молодшого, сорок третього американського президента, критикували за невиконані обіцянки не вводити нові податки. Все вищезазначене дозволяє говорити про те, що основою

формування прізвиськ президентів є узагальнені та поширені уявлення про них широкого загалу або певних верств американського населення про них. Подібні уявлення є соціокультурно зумовленими. Хоча в англо-американському антропоніміконі існує достатня кількість негативно-оцінних прізвиськ президентів США, більшість із них є позитивно-оцінними, що свідчить про загальне позитивне сприйняття американських президентів представниками їх нації.

Висновки та перспективи дослідження. Отже, прізвисько є неофіційною назвою людини, за допомогою якої їй надаються різноманітні характеристики. Прізвиська президентів є поширеними в англійськомовному антропоніміконі США, що зумовлено історією розвитку країни,

особливостями її устрою, соціокультурними відношеннями її представників. Основними тематичними групами прізвиськ американських президентів є ті, що характеризують їх як таких, що зробили себе самі; тих, що отримали пост президента не за загальними правилами; президентів, формування яких відбувалось під впливом інших президентів; президентів, що є батьками-засновниками; президентів-героїв; мудрих президентів; президентів, що слугують простому народу; президентів – гарних ораторів; мовчазних президентів; президентів, нездатних виконати свої обіцянки. Перспективи подальших досліджень вбачаємо в дослідженні лінгвокогнітивних аспектів формування англійськомовних прізвиськ президентів США.

Список літератури:

1. Катернюк В. В. Відомімі однокомпонентні прізвиська в англійській, німецькій та українській мовах. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 9 : Сучасні тенденції розвитку мов.* 2013. № 10. С. 122–128.
2. Куц Е. О. Англійські неологізми соціально-політичної сфери та способи їх перекладу засобами української мови. *Нова філологія.* 2011. № 43. С. 75–83.
3. Куц Е. О. Метафоричні номінації іноземців як засоби експлікації упереджень американських політиків. *Нова філологія.* 2013. № 57. С. 45–48.
4. Микитин-Дружинець М. Сучасні прізвиська Стрийщини. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія : Філологічні науки.* 2010. № 89 (3). С. 275–279.
5. Ніколенко О. Прізвиська як соціокультурні символи. *Молодий вчений.* 2018. № 2 (54). С. 209–212.
6. Павлюк В. Лінгвістичний статус прізвиська та його місце в антропонімії. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія : Філологія (мовознавство).* 2014. № 19. С. 157–162.
7. Святюк Ю. В., Левицький А. Е. Етнономінації у дзеркалі міжкультурної комунікації : Монографія. Київ : Логос, 2011. 192 с.
8. DeGregorio W. A. *The complete book of U.S. Presidents.* New York : Dembner Books, 1989. 740 p.
9. Dye T. R., Zeiger H. *The irony of democracy : an uncommon introduction to American politics.* Monterey : Brooks Cole Publishing Co, 1987. 512 p.

Kushch E. O., Shovkoplias Yu. O. SOCIOCULTURAL ASPECTS OF FORMING AND THEMATIC GROUPS OF ENGLISH-LANGUAGE NICKNAMES OF THE USA PRESIDENTS

The article is devoted to research of sociocultural aspects of forming of English-language nicknames of American presidents. Thematic groups of these units are also analyzed in the article. That is why the notion of nickname is clarified and the notion of political nickname is defined in the article. Functions of nicknames are analyzed in political communication, sociocultural factors of emerging and spreading of English-language nicknames of the USA presidents are determined, connotative meanings of nicknames of different thematic groups are also revealed in the article.

A nickname is an informal means of nomination with the help of which characteristics of a person named by it is given. A political nickname is an additional name of a politician given to characterize him / her by others.

Nicknames appear in political communication not only as means of reference of politicians, but also as means of creating of valuable and stereotypic ideas about them, differentiation of them into own and other members.

Attention to presidents and candidates to presidents as key figures in life and activity of the USA, democratic character of its political system, history of development of the country stipulated the fact of emergence and spread of a great number of nicknames of American presidents. These nicknames reveal valuable and stereotypic ideas of them shared by most representatives of the American nation.

The analysis of the English-language nicknames of the presidents makes it possible to determine their thematic groups, the units of which have positive and negative coloring. Positive are nicknames of thematic groups designating US presidents as self-made persons; the country's founding fathers; its heroes; wise persons; presidents serving their people; good speakers. Negative nicknames belong to thematic groups denoting persons who received the post of president not according to common rules and procedures; presidents whose formation took place under the influence of other presidents; silent presidents; presidents unable to keep their promises. The vast majority of nicknames of American presidents are positively evaluative.

Key words: *the English language, connotative meaning, nickname, sociocultural aspect, thematic group.*